

Függelék

Írta: vitéz Péczely László.

1. Lovasságunk tiszti és legénységi veszteségei a világháború alatt.

Még ma is akadnak olyanok, akik azt állítják, hogy lovasságunk a világháború alatt aránylag kevés vért vesztett. Sajnos, a magyar lovasság veszteségét pontosan nem lehet megállapítani. Azt sem tudjuk, hogy 1918 októberéig mennyi magyar embert soroztak be a lovassághoz. Ezért a magyar lovasság veszteségét százalékban nem tudjuk kifejezni.

A Kriegsstatistisches Bureau Wien VII-nek az 1918 november végéig szerkesztett veszteségkimutatásokból összeállított 66. sz. kimutatása szerint a magyar lovasbiztosok közül elesett: a cs. és kir. lovasságnál 102, a honvéd lovasságnál 53, a népfőlkelő lovasságnál 11; megsebesült a cs. és kir. lovasságnál 209, a honvéd lovasságnál 94, a népfőlkelő lovasságnál 13; hadifogságba esett: a cs. és kir. lovasságnál 113, a honvéd lovasságnál 90, a népfőlkelő lovasságnál 3; eltűnt: a cs. és kir. lovasságnál 40, a honvéd lovasságnál 19, a népfőlkelő lovasságnál 3. A magyar lovasság legénységi állományából elesett: a cs. és kir. lovasságnál 2433, a honvéd lovasságnál 1140, a népfőlkelő lovasságnál 57; megsebesült: a cs. és kir. lovasságnál 8429, a honvéd lovasságnál 3472, a népfőlkelő lovasságnál 302; hadifogságba esett: a cs. és kir. lovasságnál 4245, a honvéd lovasságnál 1472, a népfőlkelő lovasságnál 120; eltűnt: a cs. és kir. lovasságnál 4036, a honvéd lovasságnál 20805, a népfőlkelő lovasságnál 245.

A fent megnevezett kimutatás egyik későbbi helyen mondja: A kórházakban elhalt 5088 tiszt és 319.502 legénységi személy, akiknek állománytesztét nem tudták megállapítani. Ezek nagyrésze magyar gyalogos és lovas volt, akik súlyosan sebesülve, a nem magyar nyelvű ápolószemélyzet kérdésére már nem tudtak állományilletékes csapattestükre vonatkozólag kielégítő választ adni.

A hadifoglyok között igen sokan kerültek sebesülve fogságba, az eltűntek nagy százalékát pedig hősi halottnak kell tekinteni.

A hadifogságba jutottak közül is igen sokan elhaltak, részint sebesüléseikbe, részint pedig az orosz fogság szenvedései és az ottani járványos betegségek következtében. Mindezekon kívül, mint jól tudjuk, a veszteségkimutatásokat nagyon hiá-

nyosan szerkesztették, mert az ezredparancsnokságok éppen a nagy harcok idejében, amikor legtöbb volt a veszteség, akkor értek rá legkevésbé a veszteség részletes, pontos bejelentésére.

Ha a magyar lovasság veszteségét nem is állapíthatjuk meg, de azt tudjuk, hogy a magyar lovassághoz a háború alatt aránylag kevés embert soroztak be és a magyar lovasság tényleges, tartalékos, népfőlkelő és a háború alatt kiképezett állománya 1914—1917. évek harcaiban annyira felőrlődött, hogy már 1917-ben, de különösen 1918-ban a magyar lovasezredek kiegészítésére a gyalogságtól vezényeltek tiszteket és legénységet. Az 5. honvéd huszárezred naplója szerint ebben az ezredben 1918 októberében már kb. 30 ezrednek, közöttük igen sok gyalogezrednek tisztjei és legénysége teljesített szolgálatot.

A veszteségkimutatás lovasságunk veszteségét azért sem tükrözheti híven vissza, mert ebben a magyar lovasezredek kötelékében, ezek harcaiban elesett és megsebesült gyalogosokat nem a magyar lovasság veszteségei között tüntették fel.

Azért sem lehet alapja annak az állításnak, hogy a magyar lovasságnak a magyar gyalogsággal szemben aránylag kevés véres vesztesége volt, mert, amint láttuk, lovasságunk a kevés lóháton vívott harcától eltekintve, amíg a lovai megvoltak, a felderítés kiegészítése és a gyalogság támogatása, biztosítása közben gyalog harcolt — később pedig csak a neve maradt meg, alkalmazása azonos volt a gyalogságéval.

2. Ausztria-Magyarország lóvesztése a világháború alatt.

Amikor a lovasság veszteségéről beszélünk, arról is meg kell emlékeznünk, hogy a lovas hűség társa, a ló mit szenvedett a világháborúban és mennyi lovunk pusztult el ezalatt.

Ausztria-Magyarországnak 1914 elején 3.900.000 különféle lova volt. Az osztrák-magyar haderő lóállománya békében 125.000 volt. A mozgósításkor a hadrakelt sereg részére kereken 375.000 lovat, a póttészek, újonnan felállított alakulások intézetei részére kb. 100.000 lovat kellett beszerezni. Mindent összevéve, a szükséglet, amelyet vásárlás útján kellett fedezni, kb. 500.000 lovat

tett ki. A messzemenő békeelőkészületek és a gondos lónyilvántartás következtében ez a hatalmas feladat minden fennakadás nélkül került végrehajtásra.

A háború elején, abban a hitben, hogy a küzdelem csak rövid ideig tarthat, meglehetősen kíméletlenül bántak a lóanyaggal.

A lovashadosztályok háttallovairól napokon át nem vették le a rossz nyeret. Átnyergelésre is alig adtak időt. A hosszú oszlopokban menetelő lovasságnál nem tartották be az egyenletes menetütemet. A lovak hátát az állandóan dörzsölő nyergek feltörték és csúf, gennyedő sebeket okoztak. A szokatlan nagy fáradalmak, az ok nélküli állandó készültség, a szabadban történő éjjelezés, a rendetlen, gyakran igen gyenge élelmezés, kevés itatás, rossz utak rengeteg lovat menetképtelenné tettek. 1914 szeptemberére a lovashadosztályok háttallovainak állománya az eredetinek egynegyedére csökkent.

A vonatnál beosztott lovak között sok volt a vemhes kanca, de azért ezeket is irgalom nélkül addig hajszolta a sáros, mély utakon a lóhoz gyakran egyáltalán nem értő vonatlegénység, míg csikóikkal együtt el nem pusztultak. A vonatok is sokszor minden ok nélkül ide-oda mentek. Természetesen a kocsilovak is sokat szenvedtek, még pedig nemcsak a nagy fáradalmak, hanem a rendszertelen etetés, itatás, szabadban éjszakázás miatt is.

A tüzérség is sok lovát elvesztette. A málhásllovak legtöbbször feltörte a rossz málhanyereg. A lemergi csatákat követő visszavonulás alatt a rossz utakon végrehajtott erőltetett menetek közben igen sok ló kimerülve elhullott, az oroszok is sokat elfogtak.

Ehhez járult még, hogy e nagy veszteség ellenére 100.000 lovat a németeknek kellett átadnunk.

Később a vonatokat átszervezték; a nehéz kincstári kocsik helyett szekereket rendszeresítettek. A szekereken kevesebb hely volt, tehát több szekér és ló kellett. A kárpáti harcok alatt pedig sok málháslóra volt szükség.

Az 1915 március 10-én befejezett lószámlálás szerint a Monarchiának már csak 2,100.000 ló volt; ebből 874.000-et katonai célokra használtak. 1916 elején 943.908 ló volt a katonaságnál.

Most már arra gondoltak, hogy a lovakat,

ahol lehet, motor vontatta járóművekkel pótolják. Gépiparunk azonban nem volt elég fejlett, az utak pedig rosszak voltak. Maradt a ló. 1916-ban a takarmányinség oly nagy volt, hogy ennek következtében a hadrakelt sereg hetenkint 8.000 lovat veszített. A rosszul táplált lovak a betegségnek nem tudtak ellenállni.

Az újonnan felállított alakulatoknak mindig több és több lóra volt szükségük. 1916 december elején már 969.192 lovak volt a hadrakelt seregénél. Ezt a nagy lólétszámot már nem lehetett fokozni, de még fenntartani sem. 1917 elején lovaink 5 kgr. szemestakarmány helyett már csak 1—1½ kilogrammot kaptak.

A fejlődő tüzérség részére mindig több ló kellett. A mögöttes ország már nem tudta a szükségletet fedezni. A mezőgazdaságokban is nagy volt a lóhiány.

Hadvezetőségünk ekkor a lovasság lovaihoz nyúlt és lovashadosztályainktól fokozatosan elvette a lovakat, melyeket a tüzérség, az újonnan felállított géppuskás osztagok és gyalogsági ágyús osztagok kaptak meg. Ez is csak pillanatnyi segítség volt, de megboszulta magát, mert 1917 őszén, a tolmeini áttörés után, amikor az üldözésre és az olasz haderő megsemmisítésére pár lovasított lovashadosztály kellett volna, ilyen már nem volt, de a tüzérség is csak ütegenként tudott előremenni, mert a szükséges lóállományának csak egyharmadrésze volt meg.

1917-ben Lengyelországban 100.000 lovat, 1918-ban Ukrajnában 90.000 lovat vettünk, ennek ellenére 1918 októberében már csak 400.837 lovak volt a harctéren.

Összesen kb. másfélmillió lovat veszítettünk el a világháború alatt. Ez pedig, különösen ha azt is tekintetbe vesszük, hogy a harctéren a legjobb lóanyagunk volt — oly nagy szám, melynek a pótlására évtizedekre van szükség.

Minket azonban nemcsak a világháború fosztott meg értékes lóanyagunk nagy részétől, hanem a háború után a románok is nagyon sok értékes tenyészlovaikat elrabolták.

Bámulatraméltó a magyar vezetők hozzáértő, lelkiismeretes nagy munkája és a magyar nép lószeregete, amelyeknek elsősorban köszönhető, hogy alig 17 évvel a világháború után már megint olyan lóanyagunk van, melyre büszkék lehetünk.